

A TUDOMÁNY EVOLÚCIÓJA:
A VALÓS ÉS A VIRTUÁLIS VILÁGOK

A kísérletes módszertan térnyerése az elméleti nyelvészetben

Pintér Lilla

Kutatási kérdések

I. Különbözőképp értelmezzük-e az alábbi mondatokat?

(1) *Csak Micimackó látogatta meg Malackát.*

(2) *MICIMACKÓ látogatta meg Malackát.*

(3) *Micimackó meglátogatta Malackát.*

II. Amennyiben a felnőttek ítéletei alapján van különbség a három szerkezet között, érdemes azt is megvizsgálni, hogy a gyermekek milyen életkorban kezdik felnőtt-szerűen értelmezni az egyes mondattípusokat.

A vizsgált jelenség

Kimerítő azonosítás

– a **csak** partikula esetén a mondat állításának része a kizárólagosság

(1) *Csak Micimackó látogatta meg Malackát.*

→ Micimackón kívül más nem látogatta meg Malackát.

– az ún. **szerkezeti fókusz** esetén is beszélhetünk egyfajta kimerítőségről: vagy előfeltevés vagy implikatúra

(2) *MICIMACKÓ látogatta meg Malackát.*

– a fókusz nélküli, **semleges szórendű mondatok** is kifejezhetnek kimerítő azonosítást adott kontextusban

(3) *Micimackó meglátogatta Malackát.*

Hipotézisek

A hipotézis: a 3 szerkezet esetén **3 különböző típusú kimerítőség** jelenik meg

- a *csak* partikula (1) esetén állítás
- a szerkezeti fókusz (2) esetén előfeltevés
- a semleges mondatokban (3) implikátúra

B hipotézis: a 3 szerkezet esetén csupán **2 különböző típusú kimerítőségről** beszélhetünk

- a *csak* partikula (1) esetén állítás
- a szerkezeti fókusz (2) és semleges szórendű mondatok (3) esetén implikátúra

A kísérletek bemutatása I.

Módszer: mondat–kép megfeleltetési feladat

Tesztmondatok: **1. kísérlet** – a *csak* partikula értelmezése

(4) *Csak a nyuszi emelte fel a zászlót.*

2. kísérlet – a szerkezeti fókusz értelmezése

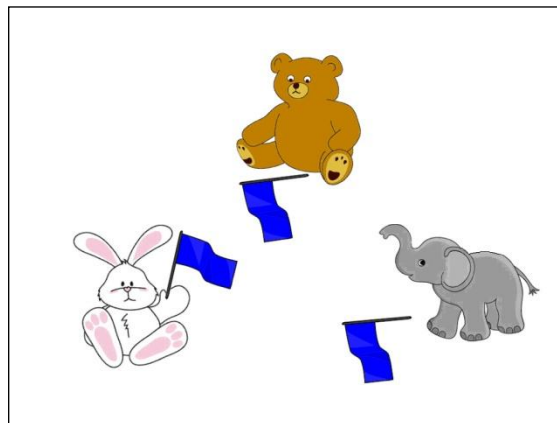
(5) *A NYUSZI emelte fel a zászlót.*

3. kísérlet – semleges mondatok értelmezése

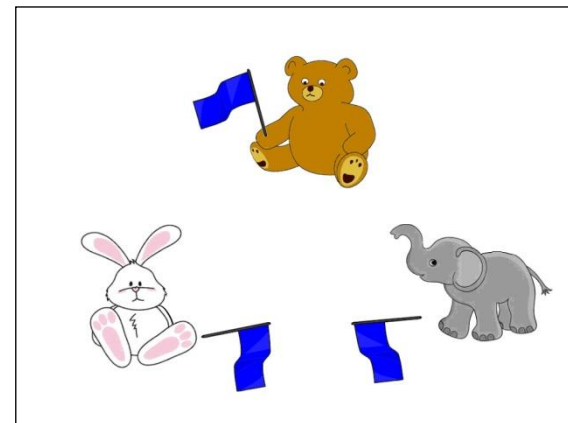
(6) *A nyuszi felemelte a zászlót.*

A kísérletek bemutatása II.

**Kontroll
kondíciók:**

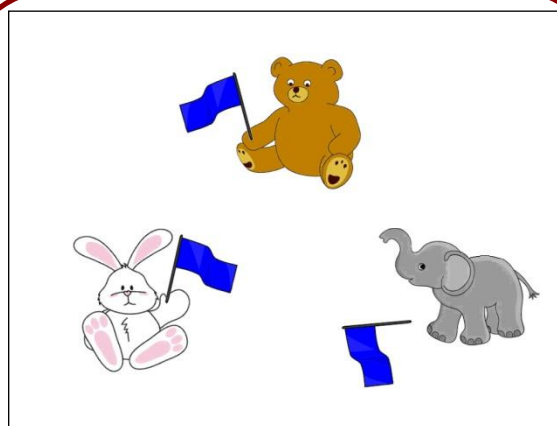

igaz kondíció

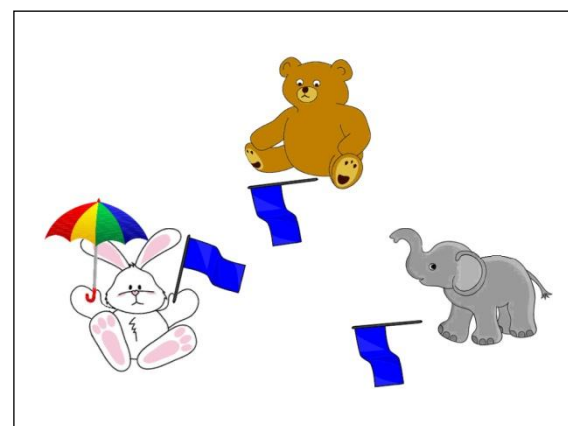

hamis kondíció

**Kritikus
kondíciók:**

*kimerítő olvasatban hamis
kondíció*

*igaz plusz disztraktor
kondíció*

A kísérletek bemutatása III.

4 kondíció x 8 mondat = 32 teszt mondat–kép pár
+ 24 töltelék mondat–kép pár

Prezentálás az SR Research Experiment Builder program segítségével, randomizált sorrendben.

A mondatok és képek viszonyát egy **háromfokú skálán** kellett megítélniük a résztvevőknek:

vö. Katsos és Bishop (2011), Balázs és Babarczy (2014)
kicsi eper – közepes eper – nagy eper

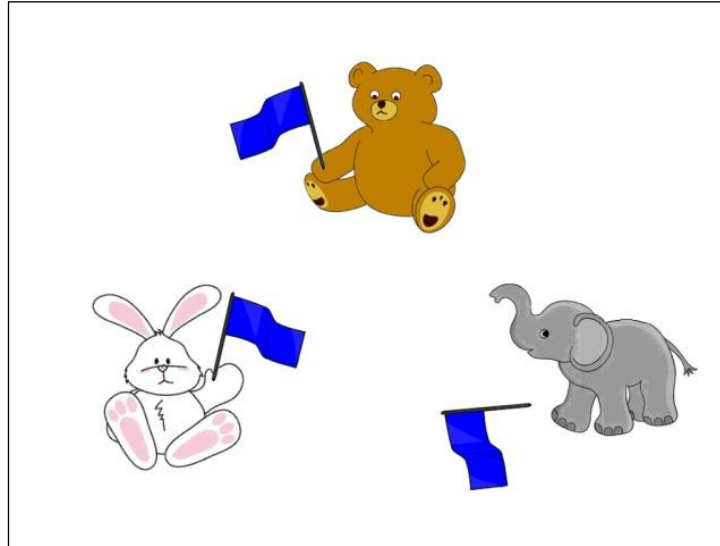
Résztevők

Mindegyik kísérletben **60-60 fő** vett részt.

- 4 életkori csoport:**
- óvodások (átlagéletkor: 5;11, 6;2, 6;4)
 - elsősök (átlagéletkor: 7;2, 7;5, 7;6)
 - harmadikosok (átlagéletkor: 9;3, 9;7, 9;8)
 - felnőttek (átlagéletkor: 37;5, 42;7, 22;10)

Eredmények

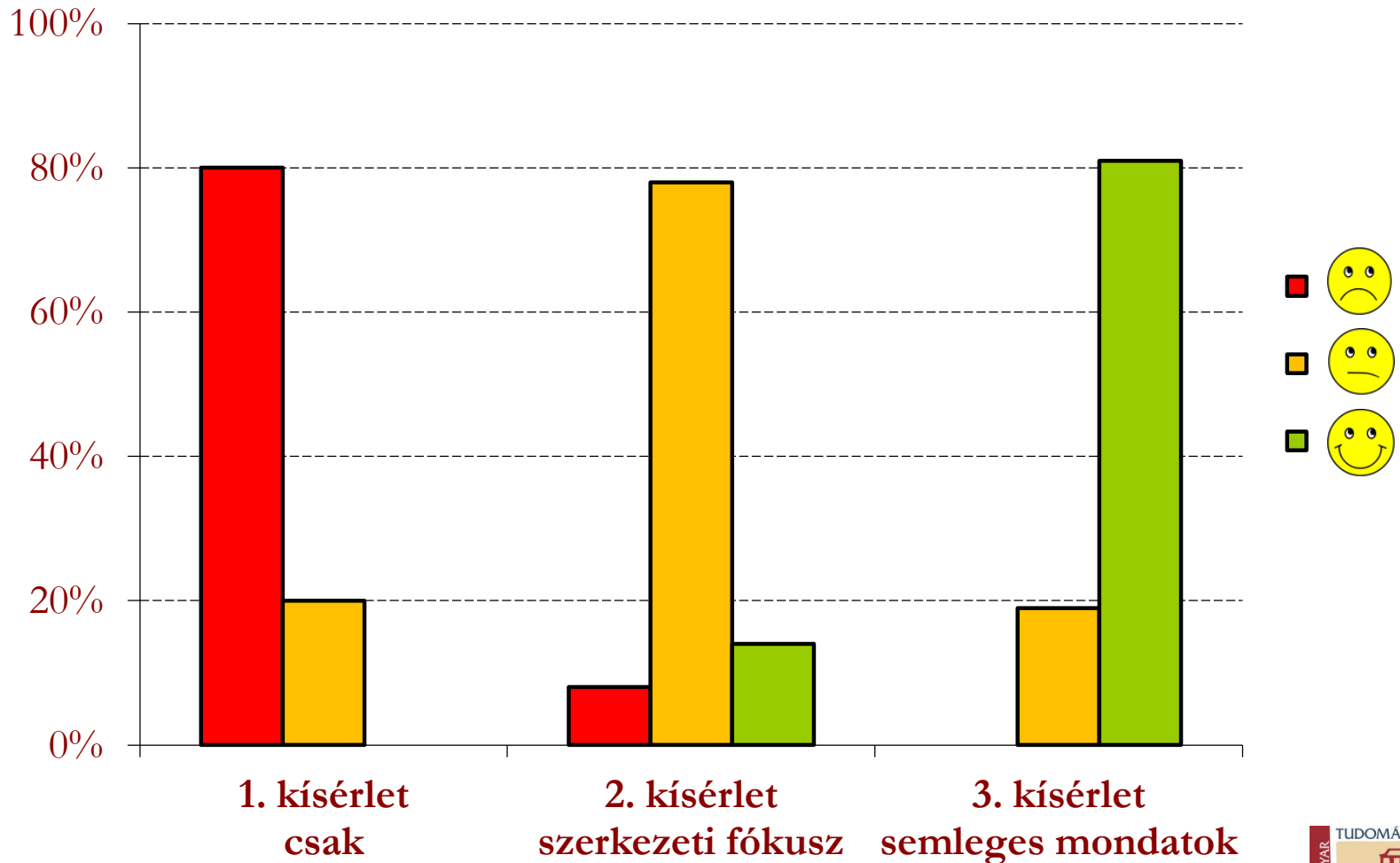
(4) *Csak a nyuszi emelte fel a zászlót.*

(5) *A NYUSZI emelte fel a zászlót.*

(6) *A nyuszi felemelte a zászlót.*

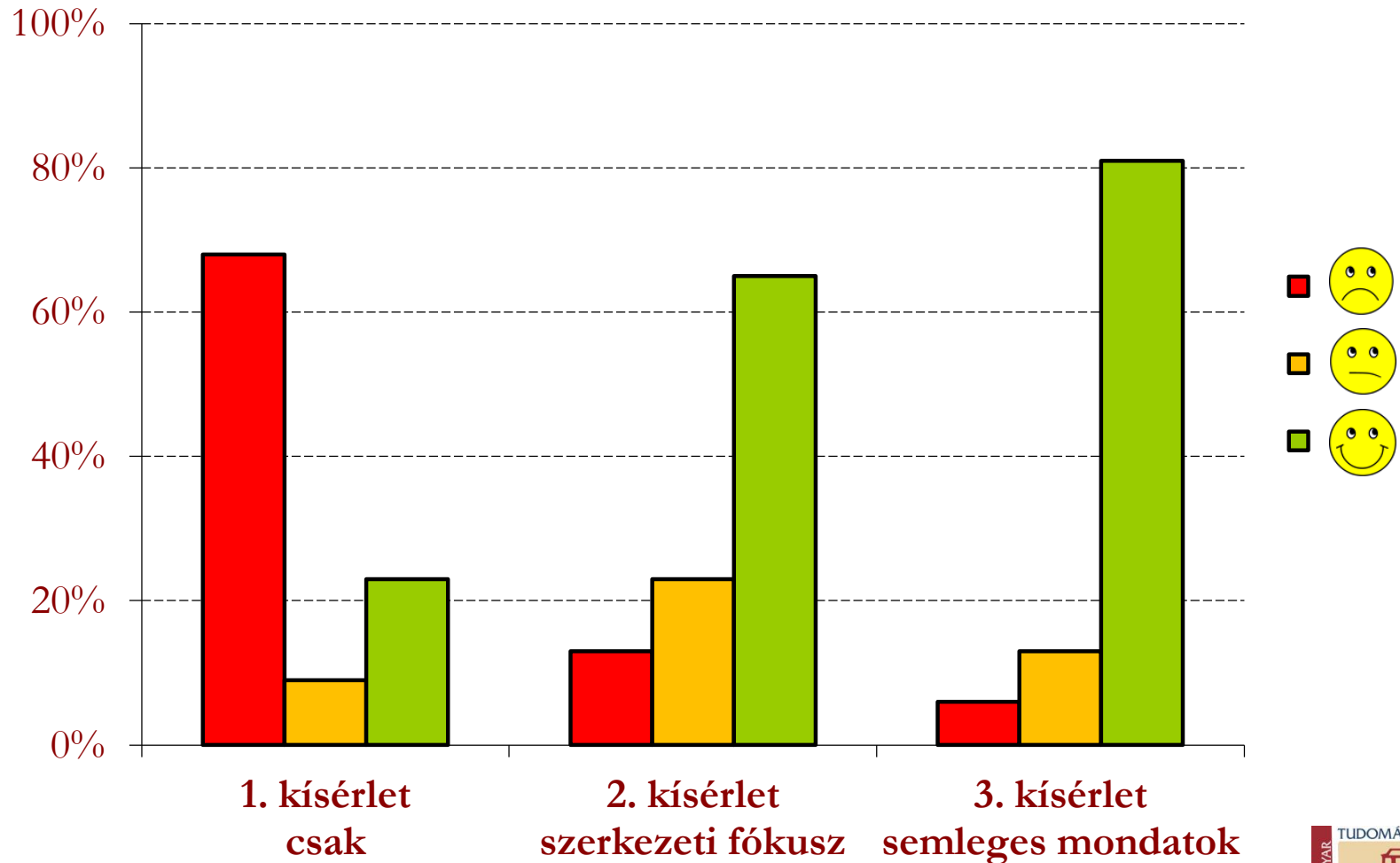
Eredmények

A felnőtt csoport válaszai a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban

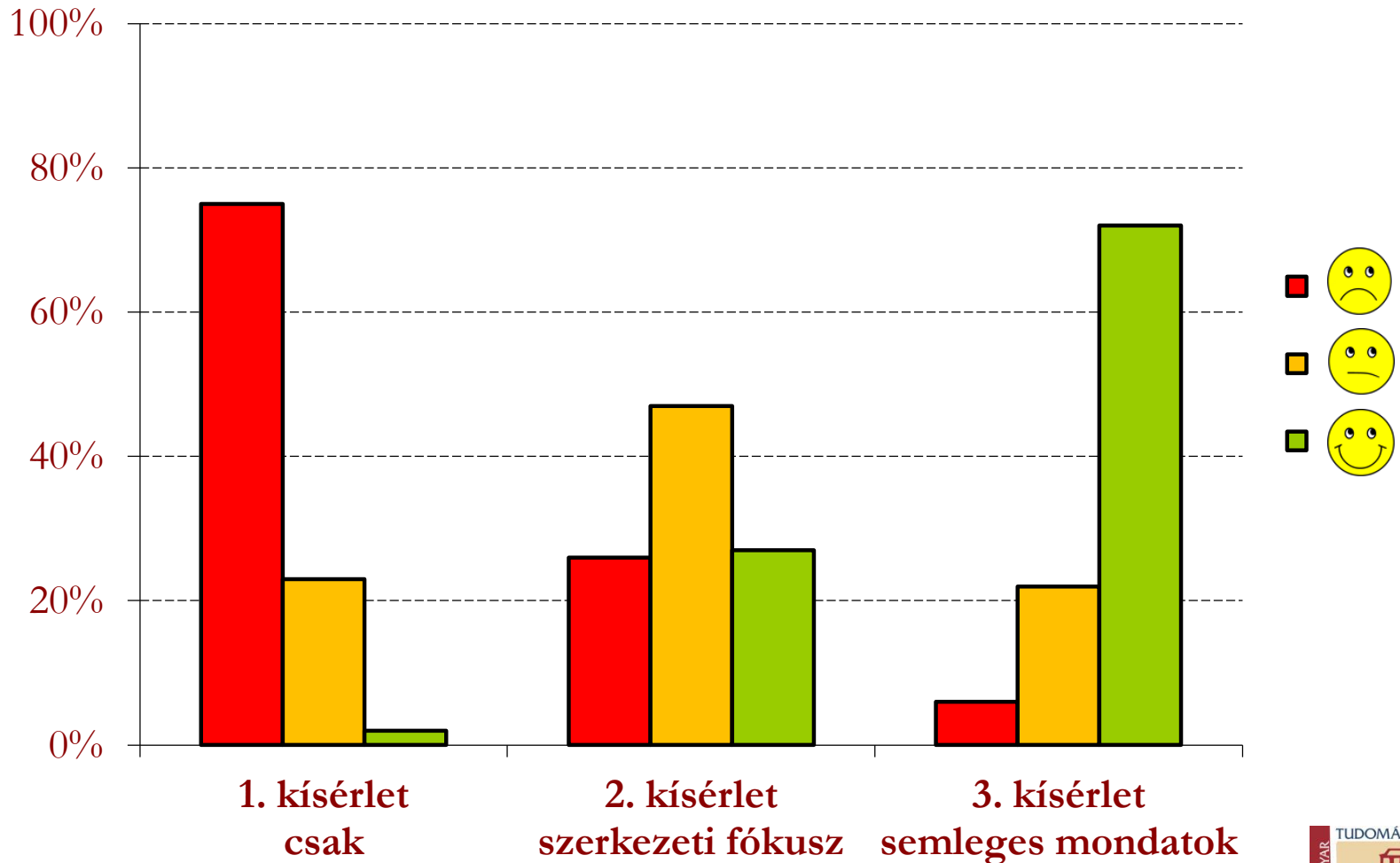
Eredmények

Az óvodások válasza a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban

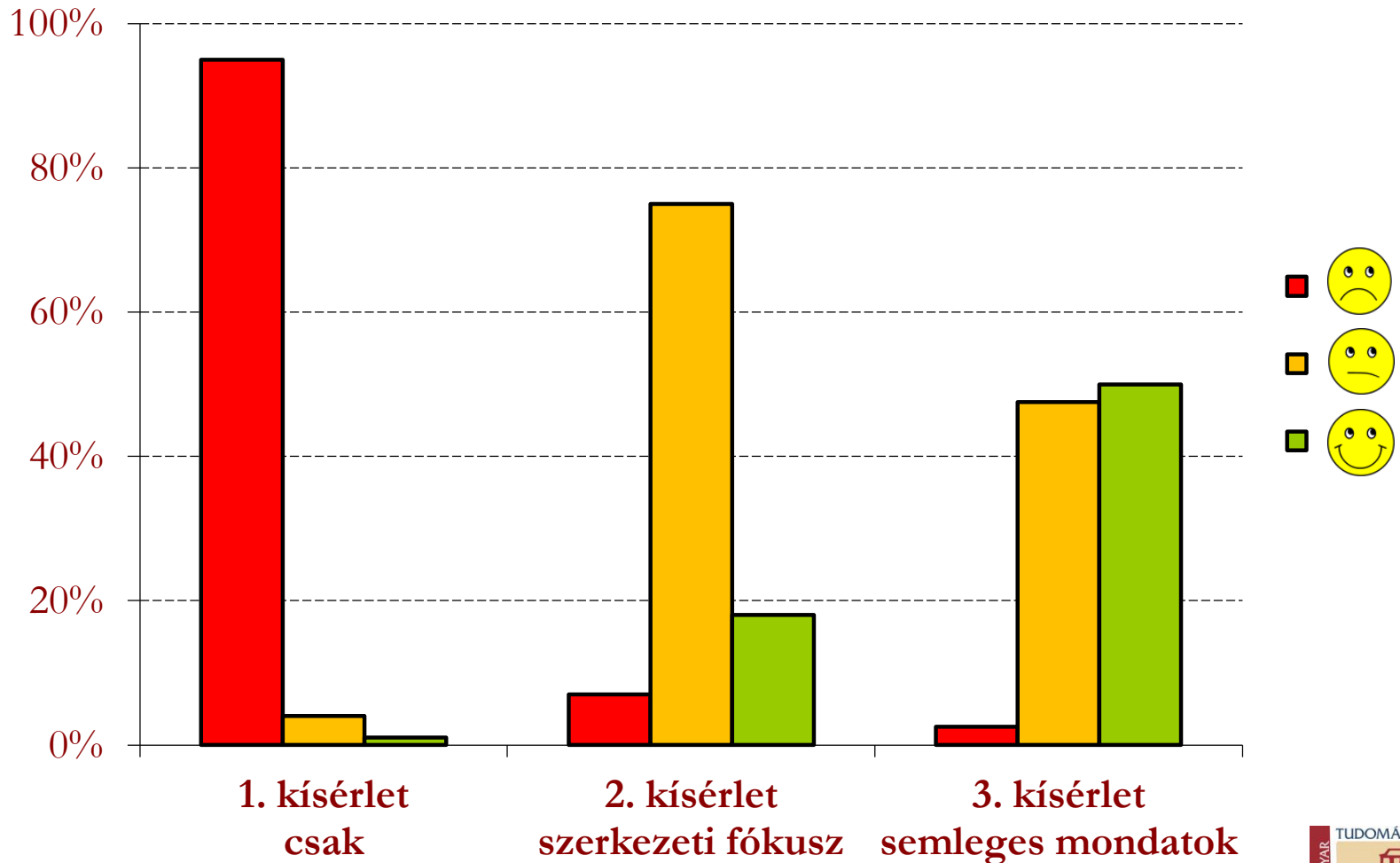
Eredmények

Az **elsősök** válasza a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban

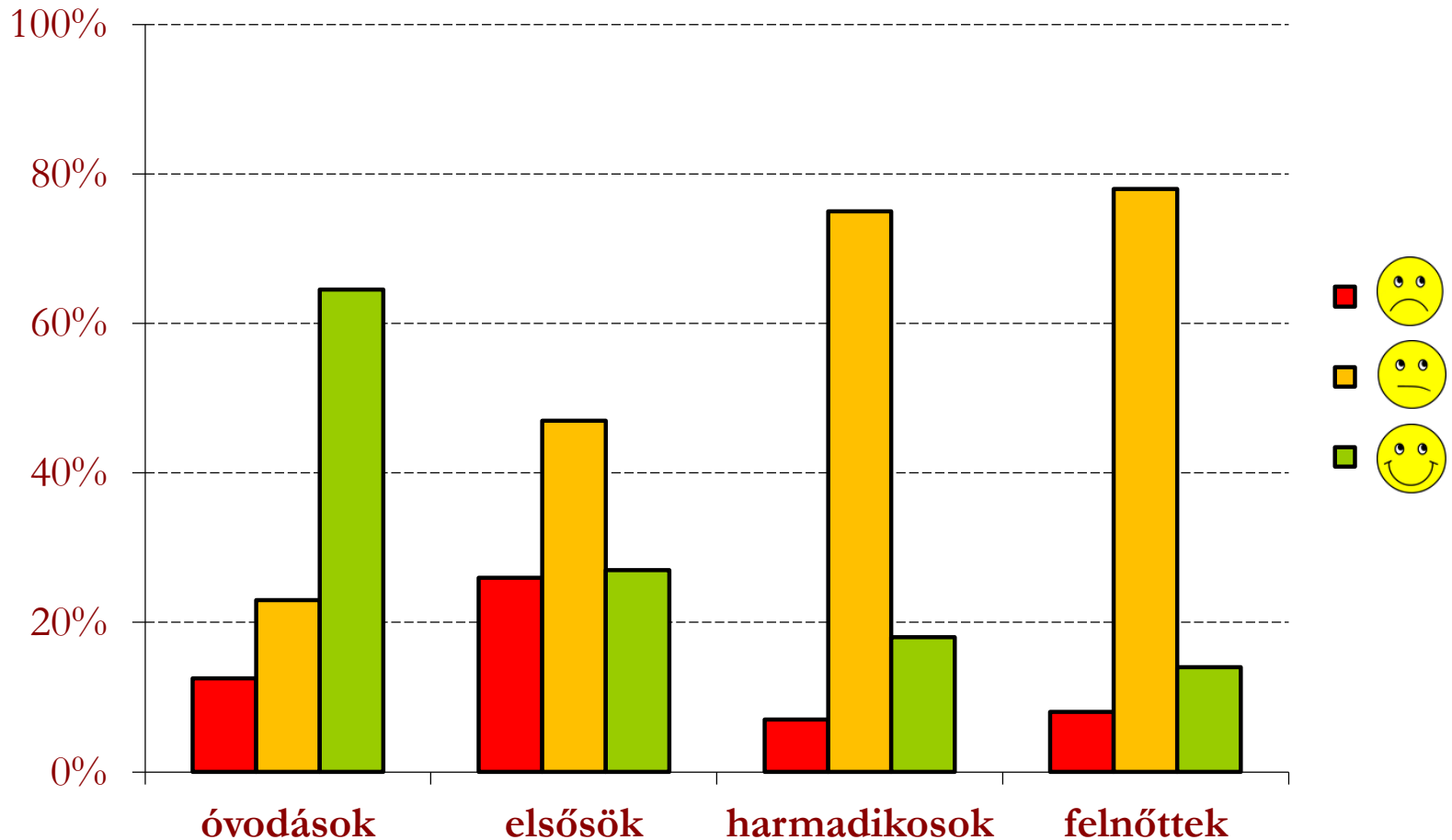
Eredmények

A harmadikosok válaszai a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban

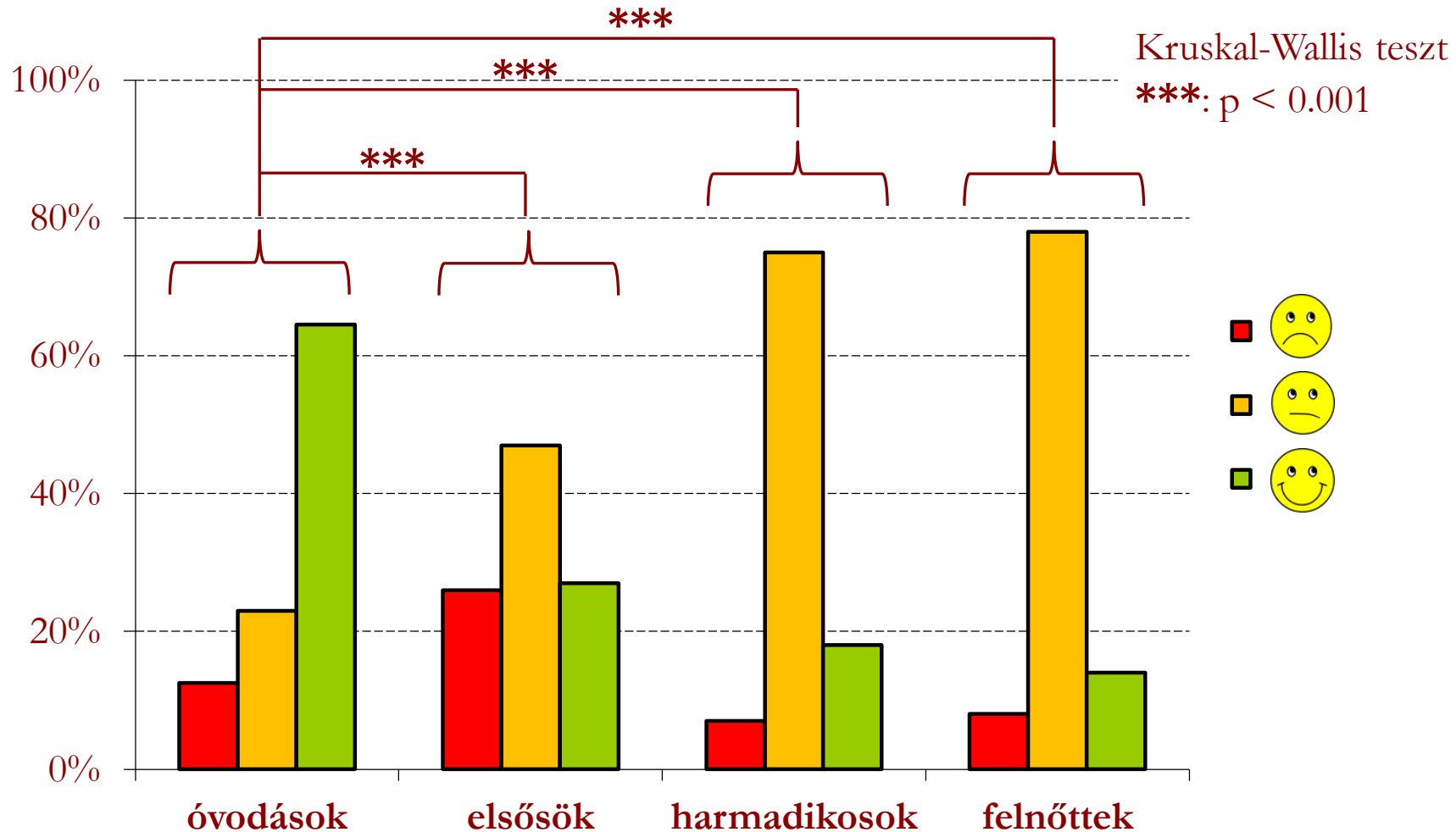
Eredmények

A 2. kísérlet *kimerítő olvasatban hamis* kondíciójának eredményei

Eredmények

A 2. kísérlet *kimerítő olvasatban hamis* kondíciójának eredményei

Diszkusszió

- A **csak** partikulát tartalmazó mondatokat minden életkori csoportban kimerítően értelmezték.
- A **szerkezeti fókusz**t tartalmazó mondatok esetén a kisebb gyermekek következetlenül válaszoltak, a 9 év feletti gyermekek és a felnőttek viszont szinte kivétel nélkül a középső opciót választották.
- A **semleges** szórendű, ill. hangsúlyozású mondatokat elfogadták a résztvevők (kivétel: harmadikosok), vagyis a speciális kontextus hiányában nem értelmezték kimerítően ezeket a szerkezeteket.

Összegzés

A kapott eredmények egyértelműen az **A hipotézist** támasztják alá, hiszen a 3 mondattípus esetén 3 eltérő válaszadási mintázat található mindegyik korcsoportban.

A **kimerítő azonosítás típusai** tehát a következők:

- a *csak* partikula esetén állítás
- a szerkezeti fókusz esetén előfeltevés
- semleges mondatokban (kontextustól függően) implikatúra

A kisgyermek számára egyetlen típus okozott nehézséget: a szerkezeti fókusz által kifejezett, vagyis az előfeltételezett kimerítőség, mely a szintaktikai szerkezet által van kódolva.

Köszönöm a figyelmet!

